

Tämä on rinnakkaistallennettu versio alkuperäisestä julkaisusta.

Tämä on julkaisun kustantajan pdf.

Käytä viittauksessa alkuperäistä lähdettä:

Hautamäki, T. & Tanskanen, I. 2019. Kuvataiteilijuus ja pedagogin ammatti : yrittäjyyttä ja ristiriitoja. Talk-verkkolehti, Taide 15.5.2019.

URL: <https://talk.turkuamk.fi/taide/kuvataiteilijuus-ja-pedagogin-ammatti-yrittajyytta-ja-ristiriitoja/>

Kaikki julkaisut Turun AMK:n rinnakkaistallennettujen julkaisujen kokoelmassa Theseuksessa ovat tekijänoikeussäännösten alaisia. Kokoelman tai sen osien käyttö on sallittu sähköisessä muodossa tai tulosteena vain henkilökohtaiseen, ei-kaupalliseen tutkimus- ja opetuskäyttöön. Muuhun käyttöön on hankittava tekijänoikeuden haltijan lupa.

This is a self-archived version of the original publication.

The self-archived version is a publisher's pdf of the original publication.

To cite this, use the original publication:

Hautamäki, T. & Tanskanen, I. 2019. Kuvataiteilijuus ja pedagogin ammatti : yrittäjyyttä ja ristiriitoja. Online Magazine Talk, Art 15.5.2019.

URL: <https://talk.turkuamk.fi/taide/kuvataiteilijuus-ja-pedagogin-ammatti-yrittajyytta-ja-ristiriitoja/>

All material supplied via TUAS self-archived publications collection in Theseus repository is protected by copyright laws. Use of all or part of any of the repository collections is permitted only for personal non-commercial, research or educational purposes in digital and print form. You must obtain permission for any other use.

Toni Hautamäki

Kuvataiteilija, valmistunut Turun AMK:n Taideakemiasta

Ilona Tanskanen

Lehtori, suomen kieli ja viestintä, Taide-Talk-verkkolehden päätoimittaja, Turun AMK / Taideakatemia

Kuvataiteilijuus ja pedagogin ammatti – yrittäjyyttä ja ristiriitoja

Avainsanat: [kuvataide](#), [kuvataiteilija](#), [nykytaide](#)

Tässä artikkelissa kaksi kuvataiteilijaa, Toni Hautamäki ja Anu Tuomi, käy keskustelua kuvataiteilijan ammattiin liittyvistä asioista. Taideemaalari Anu Tuomella on pitkä kokemus opettajan ja taiteilijan työstä: hän opetti Turun ammattikorkeakoulun Taideakatemiassa vuosina 1988–2012, osan ajasta koulutuspäällikkönä. Toni Hautamäki pohtii kuvataiteen ja koulutuksen kysymyksiä, sillä hän suorittaa parhaillaan opettajaopintojaan Hämeen ammattikorkeakoulussa ja on tehnyt opetusharjoittelunsa Taideakatemiassa kuvataiteen koulutuksessa.

Toni Hautamäki: Kysyn ensimmäiseksi sanallistamisen ongelmasta, käsitteistä. Esimerkiksi itselleni kävi niin, että ymmärsin kuvaluettelon ja kuvakansion samana asiana, vaikka toisessa haluttiin teoskuvat ja toisessa sitten tiedot teoksista luetteluina. Vasta neljättä tai viidettä Taiteen edistämiskeskuksen hakemusta tehdessä tajusin, että olen tehnyt joka kerta virheen. Koetko siis ongelmaksi sen, että käytetään helposti aina samoja käsitteitä eri asioista? Opetellaanko ja pyritelläänkö näitä käsitteitä tarpeeksi koulutuksen aikana?

Anu Tuomi: No minähän en nykyistä tilannetta tiedä, siis yhtään, että mihin suuntaa on mennyt. Siihen aikaan, kun siellä olin, niin nämä hakemukset käsiteltiin aika konkreettisesti. Ne tehtiin jo kouluaikana. Haettiin esimerkiksi Köysiratagalleriaan tai Hiostamoon.

TH: Apurahahakemuksista ei saa palautetta. Jury saattaa olla sitä mieltä, että tosi hyvä hakemus muuten, mutta näyttelysuunnitelma on heikko tai epämääräinen. Kymmenen vuotta teet hakemuksia, toistat samaa "virhettä". Sinulla pitäisi olla yhteisö, taiteilijakollegio, joka kertoo vaikka, että saan näitä hakemuksia läpi koska teen tällaisen. Mutta, eihän niitä myöskään paljasteta.

AT: Kollegiaalisuus on ehdottoman tärkeää kylläkin – että asiat jaetaan ja niistä keskustellaan ja selvitetään. Ehkä jonkinlaisen käsityksen voi saada ulkopuolinen ihminenkin näistä näyttelytiedoista, tai näistä teksteistä, jotka liittyvät näyttelyihin. Ne ovat mielestäni nykyään aika usein mitänsanomattomia – ne eivät kerro prosessista. Niissä käytetään helposti aina niitä samoja sanoja – ikään, kuin olisi tällaiset muotisanat, joita pitää laittaa jokaiseen hakemukseen. Yhteisöllisyys, ilmastonmuutos. Sanoisin sinulle vakavasti:

"Unohda, mitä muut odottavat, tee niin kuin sinusta itsestäsi tuntuu. Se on elämisen ehto! Jos sulaudut ympäristöön, ei tule mitään."

On paineita mennä muotiin ja muottiin. Kuvataiteilija opiskelee yhteisössä, se on tukiverkko. Kuvataiteessa on se loukku, että teet yksin ja arvioit itseäsi. Silloin menet niin kuin överiksi: olet maailmanmestari tai kaikki on sun syytä, olet ihan huono, et ole mitään...

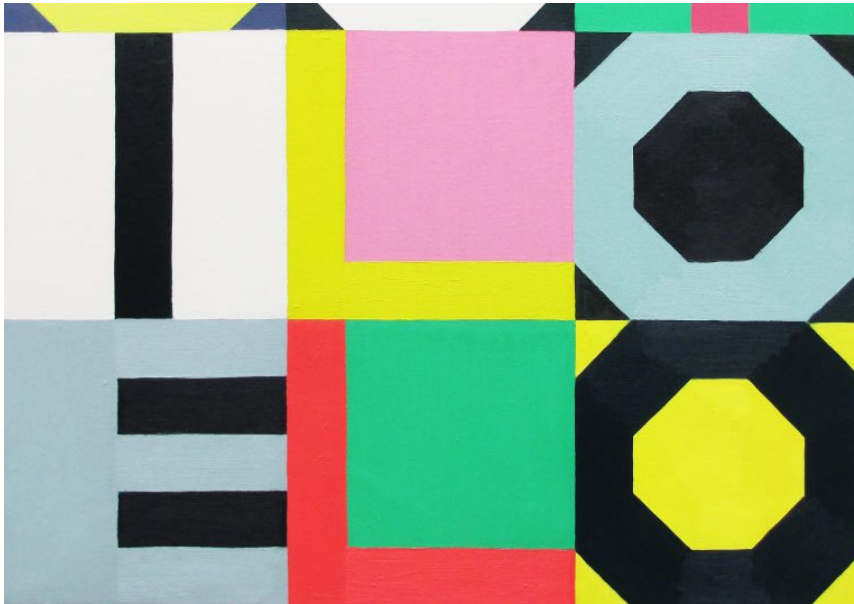
TH: Verkostoituminen on keskeistä. Tekeminen vahvistuu, kun ymmärtää, että haluaa tehdä nimenomaan näin, kun muut tekevät toisin. Eri tavalla ajattelevat ovat tärkeitä! Hakemuksia pitää tehdä, mutta palautetta ei saa.

AT: Kerrotaan, että 564 hakemusta on tullut. Annamme nyt 14 apurahaa. Se on se palaute!

"Ammattitaito on kaikki se, mikä mahdollistaa maalaamisen. Se ei ole pelkästään se, että maalaat sen hommelin, vaan siihen liittyy just se kaikki, mikä mahdollistaa sen maalaamisen..."

1970-luvulla ajettiin ammatin asioita. Niitä ei kukaan muu aja kuin kuvataiteilijat itse. Se kysyy psyykeä ja fysiikkaa. Ei saa kaataa pahaa oloa toisten päälle, pitää ymmärtää prosessi. Ajetaan työhuoneasioita, sosiaaliturvaa. Se koskee kaikkea ja kaikkialla Otatko sivutyön, että saat elannon?

Toni Hautamäki, JOYILOELO, öljy/kangas/mdf, 75 cm x 75 cm, 2019.

TH: Minkälaiset kortit, onko turvaverkkoa? Luokkatoverit taidekouluissa olivat töissä samalla kun opiskelivat. Onko vielä tasa-arvoa, voiko kuka tahansa opiskella kuvataiteita?

AT: Tiedän sen oman taustan takia, että on aivan eri asia, kun on lähtöisin työläisperheestä, jossa ei ole olemassa olevaa taidekasitystä, verrattuna siihen, että jos on taiteilijaperheestä, jossa on vauvasta asti ymmärtänyt, mitä taide on. Esimerkiksi Juhana Blomstedt tiesi omat mahdollisuutensa; hän teki näkemyksensä mukaan hienoja teoksia.

Minulle taidemaailman kaikki mahdollisuudet, mitä voi tehdä, ovat olleet auki. Olen halunnut löytää. Jos löydän sen, mikä koskettaa, teen viisi vuotta erilaista kuin aiemmin. Kulttuurista vaikuttaa siihen.

"Minulle selviytymiskeinoja ovat olleet retrospektiiviset näyttelyt, joissa tulee se kaari näkyviin, sekä taiteilijaelämäkerrat. Jos on kokenut vaikka syväkin yksinäisyyden tunnetta, niin sieltä ikään kuin löytää niitä kavereita ja sydäntäviä."

Kulttuuriperintö on myös painolasti. Hän (Juhana Blomstedt) halusi tehdä spontaanisti, laskelmoimatta, leikkasi paperilappuja, heitti ne ilmaan ja kankaalle.

TH: Tulee mieleen I Ching, zen, John Cage sekä kulttuurimaailmasta vähän ahdistava piirre, kun olisi vaikka mitä, mutta on homogeenisyyttä ilmassa.

AT: Aina on ilmiöitä. Nykyäänkin on vaikka mitä. Pitää katsoa toisaalle!

TH: Jos tuijottaa työhuoneen nurkkaa, ei näe kuin seinän.

AT: Tulee aallonpohjia.

"Kesti aika pitkään, ennen kuin ymmärsin sen, että se on bio-työrytmi, mutta että se on myöskin luovan prosessin rytmi, että kun olet ikään kuin tyhjentänyt itsesi, niin sitten kestää ennen kuin taas täytyt."

Oli todellakin pieni työhuone. Tuijotin pöydän nurkkaa tosi pitkään, en nähnyt siitä pöydästä kuin reunan. Mutta se aukesi, pitkän ajan päästä tosin!

TH: Piti käydä tuossa tilassa?

AT: Se antoi jotakin sellaista, että tästä nyt eteenpäin!

TH: Tuo on hyvä tuoda opiskelijoiden tietoisuuteen! Onko tietokoneinsinööreillä sama ongelma?

AT: Velj on tutkija – ja on keskusteltu niistä asioista. Se liittyy luovaan prosessiin. Puhutaan postdoktorialisesta depressiosta – että mitä nyt sitten tehdään.

TH: Mieli täytyy vain ajan kanssa. Se on hidas prosessi. Miten voi uskoa, että se menee ohi?

AT: Eihän sitä uskokaan! Mutta Elämä on!

TH: Elämä on! Kyllä! Mutta ympärillä täytyisi olla turvaavia rakenteita.

AT: Kyllä pitäisi olla, mutta aina ei ole! Silloin kun on maassa, niin missä kaverit silloin ovat? Lähdet kolostasi, vaikka Wäiskiän (Wäinö Aaltosen museo), pakko hymyillä koko ajan! Vahtimestari tulee ja sanoo: "Sinä se olet aina niin iloinen!"

TH: Kuulostaako todelliselta.

Toni Hautamäki, JAZZBEATFOLK, öljy/kangas/mdf, 75 cm X 100 cm, 2018.

AT: Ihmiset palavat loppuun. Sanotaan vaikka, että kuolee nuorena, ura jää kesken. Yhdessä vaiheessa taiteilijuuteen "vaadittiin", että piti olla puolihullu, tai kokohullu!

TH: Niin että luo uskottavuuden – se on aika huolestuttavaa. Paljon helpompaa on tehdä työ hyvin, kun ajatusten välissä ei ole kaikkia haasteita, joita riippuvuudet saavat aikaan!

AT: Se aikaansa myös haavoittuvuuden hyväksikäyttöön. Tämän taidemaailman kaupallisen puolen. Ei hallitse itse, toiset määräävät.

TH: Voi mennä rumaksi hyväksikäytöksi.

AT: Mark Rothkosta on dokumentti; häntä syötettiin huumeilla ja käytettiin hyväksi.

"Tässä asiassa perintöni on nimenomaan se, että tärkeää on tiedostaminen – ja tietyllä tavalla myöskin vastuu omista ratkaisuista, joita tekee. Ettei ole ajopuu, jota toiset heittelevät."

TH: Jotkut kokevat turmiollisen elämäntavan kiehtovana. Taiteilijan pitää muka käydä pari kertaa ojanpohjassa.

AT: Koen sen aika miehisenä systeeminä.

TH: Naiset ovat päässeet...

AT: Että naispuolisilla taiteilijoilla elämäntilanne on jollain tavalla ehkä paremmin – ehkä ei kaikilla tietenkään ole. Joku piirre siinä on olemassa kuitenkin.

TH: Paremmin esille! Tuli mieleen Jukka Alihanka, unitutkija sekä sanoittaja ja säveltäjä. Hänellä oli klinikoita tai vastaanottoja Turussa. Onko sinulla jotain sanottavaa esimerkiksi Tuula Amberlasta, Jarkko Laineesta?

AT: Jarkko oli koulukaveri, oli kolme, neljä vuotta vanhempi. Siinä porukassa oli myös Markku Into. Hän oli ihan ehdoton. Hän on sanonut että, minä olen "Turun Schjerbeck". Siihen aikaan kaikki oli yhtä porukkaa. 1970-luvun alkupuoliskolla ei ollut väliä oletko outsider vai insider, oletko teatterista tai muusikko.

TH: Nykyään on paljon kulttuuriväkeä, mutta en näe heitä. Ei ole varaa käydä missään.

AT: Voisit pohtia läsnäoloa. Ihmisellä on ilmapiiri ympärillään. Tapaatko sen somessa vai kahvipöydän ääressä?

TH: Olisi ihanaa tavata kahvipöydän ääressä!

AT: Mikä on tämän hetken opiskelun läsnäolo; onko kaikki etäopiskelua? Kohtaavatko nämä opiskelijat toisensa, arvostavatko he toistensa tekemistä?

TH: On kuppikuntia.

AT:

"Kuppikuntia on hyväkin, taistelevat keskenään, tai ovat kavereita – kupin äärellä tavataan!"

TH: Joskus menee viisi vuotta, ennen kuin tapaa uuden tärkeän ihmisen! Ei tapahdu verkostoitumista, tai ei löydy peilejä. Haluaisin puhua monimuotoisuudesta. Meitä on monenlaisia tyyppiä. Minulla ei ollut "mitään edellytyksiä" kuvataiteeseen. Mutta kiinnosti maalaustaide, sen mystisyys. On vähän hullua, kun ajattelee tekevänsä sen hetken "maailman parasta".

AT: Ajatus josta ei pääse eroon. Asia jää vaivaamaan, se täytyy...

TH: Toteuttaa! Nähdä!

AT:

"Epävarmuuden sietäminen on se juttu. Että sen kestää. Että on esimerkiksi maalauksen lopettamiseen se tatsi, että tiedät: no niin, se oli tässä."

Opiskelijaryhmät ovat erilaisia. Heittelevät tikkoja toisillensa, näkymättömiä. Jossain ryhmässä on ahdistus. Se tarttuu, ja se ei mene pois, jollei sano: "Mene pois!" Sitten kun sanoo sen sille, helpottaa. Positiivinen energia taas on kiinni kaikista!

TH: Itsekin voi olla se henkilö?

AT: Totuuden torvi!

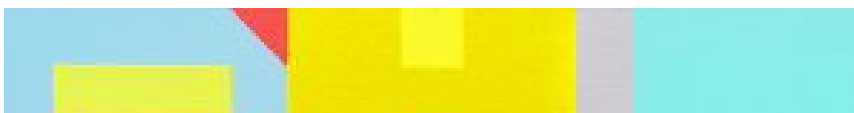
TH: Kiusaaja voidaan lähettää toiseen kouluun?

AT: Haisuli!

TH: Se tyyppi on toisessa ryhmässä...

AT: Kaikkien kaveri?

AT: Vielä sen verran, että mielestäni on aika suomalainen ilmiö tämä, että taiteilijat joutuvat portfolion kanssa kiertämään gallerioita. Eihän sitä mennä silloin Eurooppaan – et mene siellä galleriaan näyttämään portfolioa... Siellä on ne managerit ja galleristit, jotka hoitaa silloin nämä asiat. Taiteilija ei siellä pysty myymään itseänsä. Myyn kenen tahansa töitä, paitsi omiani.

Toni Hautamäki, BILLEVANS, öljy/kangas/mdf, 75cm x 75 cm, 2018.

AT: Kun tein pedagogiset opinnot, niin aika paljon tein hommia siinä, että mitä on kuvataiteilijan osaaminen.

"Minua kiehtoo ammattikorkeakoulumaisuus, että pystyy vertaamaan kuvataiteilijan ammattia muihin ammatteihin – ja mitä eroavaisuuksia tai samankaltaisuuksia loppujen lopuksi kuitenkin on."

TH: Tässä pedagogiassa on se runsaus, kun olet jossain ympäristössä ja imet sieltä jotain, alitajunnallisiakin asioita, ne ruokkivat ja jäävät kytemään.

AT: Kyllä, opiskelijat tulevat sanomaan: "Nyt ymmärrän" – viiden tai kymmenen vuoden päästä. Nuorilla ihmisillä voi olla käsitys, että kaikki, mitä tekee, on hienoa ja arvokasta.

Toin niitä realiteetteja esille. Ei sitä ymmärretty ollenkaan silloin! Ei saa olla ajopuu. Solidaarisuutta! Katkeruus on negatiivinen energia.

TH: Edelleen muotoilen aihettani: mitkä välineet työkalupakissa on – mitä ne oli, kun valmistuin? Minulla oli työhuone – sain helposti – mutta apurahojen ja näyttelyhakemusten teko oli tosi vaikeaa! Mutta miksi jatko-opintoihin tai opettajaopintoihin?!

AT: Saat enemmän palkkaa, kun menet opettamaan.

TH: Olen tehnyt järjettömän määrän ilmaiseksi töitä. Tämäkin nyt on ilmaista työtä!

AT: Kuvataidemaailmassa kaikki muut [paitsi kuvataiteilijat] saavat palkkaa. Tiedätkö mistä se johtuu, siis verrattuna näihin, joilla on palkka, kuten soittajilla konserttisalissa? Niitä arvostetaan, niille halutaan maksaa palkkaa. Kuvataiteet, kirjailijat, tavalliset säveltäjät – epämääräistä, onko sillä mitään arvoa?

TH: Voivat purra ruokkivaa kättä!

AT: Mitä jos koulun jälkeen olisi samanlaiset olosuhteet kuin koulussa oli?

TH:

"Unelmissani Taiteen edistämiskeskus olisi 'konttori', jossa taiteilijat tekisivät duunia."

Saataisiin synergiaa, multikulti. Miksi taiteilijapestejä (apurahakausia) ei voi kierrättää? Nyt samoille jaetaan vuodesta toiseen.

AT: Taiteilijapalkan ongelma on valvonta. Meidän pitää saada palkkaa!

TH: Kolmen kuukauden lakko. Kaikki kulttuurialan toimijat, luukut kiinni! Kansallisteatteri, Ooppera, Amos Rex – sulki! Ne ovat pieniä rahallisia panostuksia, millä taiteilija pysyy hengissä.

Onko mielessäsi ominaisuuksia, joita opettajalla pitäisi olla?

AT:

"Opettaja on valmentaja tai pedagogi. Se tarkoittaa rinnalla kulkijaa. Vierastan sellaista, missä opettaja on auktoriteetti, joka länttää maan matoseksi."

Ja ehkä sitten vanhempana kollegana osaa ennakoita karikoita ja auttaa ehkä parhaassa tapauksessa niin jonkun yli... Näyttää ehkä jollain tavalla myöskin tietä – että se ihmisparka löytää sen omimman tekemisensä – löytää sen jujun. Neljä vuotta, viisi vuotta – se on lyhyt aika, mutta siinä on nousuja ja aallonpohjia toki ja toivottavasti tuleekin. Jotta kokee ne siinä yhteisössä

TH: En halua loukata ketään omilla sanoilla. Kuitenkin täytyy yrittää sanoa jotain.

AT: Väistämättä välillä haavoittuu, mutta ihmisissä on voimavara. Kyllä kolhuista selviää. Pitäisi uskaltaa myös epäonnistua. Että se olisi ideaali, että siinä on kantava voima olemassa siinä yhteisössä, että siinä uskaltaa epäonnistua.

Mutta sitten se on niin ihana tunne, kun tuntee sen, että siveltimet käy – kaikki tekee jotain – ja se on kyllä niin mahtavaa!

TH: Muistan, kun olen ollut työn touhussa ja sitten havahtuu siihen!

AT: Se on ihanaa!!!

TH: Tein tämän haastattelun osana tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotyötäni Hämeen ammattikorkeakoulussa opettajaopintoissani.

"Haastattelu kirkasti minussa sitä ajatusta, että kuvataiteilijuus on todellinen yksityisyrityksen kuninkuuslaji, kun pitää hallita hirvittävä määrä eri asioita."

Lopulta kuitenkin sekään ei riitä, vaan sattumalla ja omilla verkostoilla on iso osuus pärjäämisessä. Saadaanko näin paras taide esille?

Itselleni tärkeä asia luovuuden näkökulmasta on, kuinka paljon ihmisellä on aikaa myös joutilaisuuteen. Luovuus asuu mielestäni juuri noissa liki "tekemättömissä" tyhjissä hetkissä, joita nykyaika ei meille kovinkaan usein suo. Sanotaan, että jokainen on oman onnensa seppä – vaikka todellisuudessa asia on juuri päinvastoin! Kannattaa kuunnella YouTubesta presidentti Obaman puhe "You didn't built that".

Valmistuvien kuvataiteilijoiden yhteisnäyttely on esillä 26.4.–19.5.2019 Turun Vartiovuoren Vesisäiliössä, Luostarin välikadun Makasiineissa, Brinkkalan galleriassa ja Ullakolla sekä Turun Taidehallissa.

Lisätietoja: www.nytt.fi

Valmistuvien kuvataiteilijoiden ajatuksiin ja kuviin sekä kuvataiteen koulutuksen ajakohtaisiin asioihin pääsee tutustumaan vuotuisjulkaisussa [Turun Piirustuskoulu NYT 2019](#).

Anu Tuomen Elämänlanka-näyttely avautuu kesäkuussa,

ks. [Suomen maatalousmuseo Sarka](#).

15.05.2019

